

RECENZIE/REVIEW/KRITIK

WOJTUCKI, Daniel. *Dawne miejsca straceń na Śląsku w ujęciu interdyscyplinarnym*. Wrocław: Oficyna Wydawnicza ATUT, 2024, 555 s. ISBN 978-83-7977-819-5.

Problematika miest popráv ako špecifických priestorov výkonu trestu smrti a verejného násilia sa v posledných desaťročiach stala predmetom intenzívneho výskumu v rámci právnej archeológie a historickej antropológie. Publikácia *Dawne miejsca straceń na Śląsku w ujęciu interdyscyplinarnym* (Wrocław 2024), editovaná Danielom Wojtuckim, predstavuje mimoriadne cenný výstup dlhodobého interdisciplinárneho projektu zameraného na archeologický, historický a antropologický výskum popravisiek na území Dolného Sliezska. Výnimočnosť tejto monografie nespočíva len v rozsahu terénnych a archívnych výskumov realizovaných medzi rokmi 2017–2022, ale najmä v ich zasadení do širšieho európskeho kontextu, ako aj v schopnosti analyticky uchopiť popravisisko nielen ako fyzickú lokalitu, ale ako kultúrny uzol, kde sa križia moc, telesnosť, právo, stigma a pamäť. Výskum popravisiek v Európe má svoje špecifiká a vývoj, ktorý publikácia veľmi dobre reflektuje. V úvode monografie sa prehľadne sumarizujú paralelné výskumy prebiehajúce v Nemecku (napr. Quedlinburg, Emmenbrücke), Švajčiarsku, Rakúsku či v Českej republike, kde sa archeológii miest strát venovali s väčšou alebo menšou intenzitou už od 90. rokov 20. storočia. Napríklad v Česku sa pod vedením Josefa Ungera realizovali sondáže a archeologické výskumy na južnej Morave, zatiaľ čo v Nemecku výskumy Marity Genesis priniesli nové poznatky o tzv. „heterotopiách“ trestu v regiónoch ako Harz či Durínsko. K priekopníckym výskumom v oblasti archeológie popravisiek patrili aj práce realizované koncom 80. rokov v Emmenbrücke vo Švajčiarsku, ktorých výsledky boli spracované v rozsiahlej dvojzväzkovej monografii. Tieto výskumy sa stali vzorom pre interdisciplinárne projekty, ktoré využívali historické, archeologické aj antropologické metódy. Kľúčovým faktorom, ktorý zdôrazňuje aj samotná publikácia, je fakt, že výskum popravisiek sa v Európe začína profesionalizovať len pomerne nedávno. Ide o oblasť, ktorá sa dlhodobo nachádzala na okraji záujmu tradičnej archeológie, pričom až v posledných dvoch dekádach došlo k jej systematizácii ako súčasť tzv. právnej archeológie (nem. *Rechtsarchäologie*, slov. *Archeológia popravisiek*). Významné boli tiež edičné projekty pod vedením Josta Aulera (*Richtstättenarchäologie*, Bd. 1–3), kde boli zahrnuté aj výsledky výskumov z Dolného Sliezska, čím sa poľský výskum stal integrálnou súčasťou európskej debaty.

Kniha tak neprináša len hlbší pohľad do dejín konkrétneho regiónu, ale zároveň otvára širšie otázky týkajúce sa podoby verejnej spravodlivosti v stredovekých a novovekých spoločnostiach a spôsobov jej priestorového prejavu. Publikácia nevychádza výlučne z výsledkov terénnych výskumov realizovaných v rokoch 2017–2022, ale v mnohom nadväzuje na staršie bádateľské aktivity, pričom vytvára ich systematický rámec a integruje ich do širšej metodologickej perspektívy. Autori monografie sa pohybujú medzi detailnou lokálnou

empíriou a širšími teoretickými otázkami týkajúcimi sa výkonu trestu smrti, telesnej represie, marginalizácie a pamäťovej stopy násilia v krajine.

Knižné dielo je založené na synergii viacerých disciplín. Historici sa sústreďujú na analýzu archívnych prameňov, archeológovia realizujú systematické výkopové aj neinvazívne výskumy, antropológovia spracúvajú pozostatky obetí a odborníci na priestorové analýzy aplikujú GIS a historickú kartografiu. Tento metodologický pluralizmus však nepôsobí ako mechanická kombinácia, ale ako koncepčne ucelený prístup, ktorý umožňuje mnoho-
vrstvové uchopenie skúmaných javov. Lokalitami výskumu sú okrem iného Jelenia Góra, Złoty Stok, Kamienna Góra, Chełmsko Śląskie či Wojcieszów. V jednotlivých prípadoch boli aplikované rôzne postupy: od geofyzikálnych prieskumov, cez archeologické sondáže, až po detailné analýzy pohrebísk. V niektorých prípadoch išlo o zaniknuté objekty (identifikované len prostredníctvom historických máp), v iných o zachované stavby či miesta s významnou pamäťovou stopou.

Jedným z osobitne cenných aspektov publikácie je dôraz na sociálno-kultúrny význam miest exekúcií. Popraviská tu nie sú chápané len ako architektonické či urbanistické prvky, ale ako priestor, kde sa manifestovala moc, spoločenská disciplína a symbolická hierarchia. Miesta popravy boli situované na okrajoch miest, často na vyvýšeninách, a ich viditeľnosť bola súčasťou represívneho naratívu trestu. Tieto miesta zároveň fungovali ako „*hranice poriadku*“ – priestor, kde sa stretávala normatívna moc zákona s telom odsúdeného a kde sa symbolicky obnovovalo narušené spoločenské usporiadanie. Ich topografická poloha (na križovatkách ciest, pri vstupoch do miest, na kopcoch) signalizovala odkaz moci, ktorá si osobovala právo nad životom a smrťou. Popraviská boli vnímané ako sakralizované i tabuizované zároveň – ako miesta, kde bolo telo ponížené, ale aj znečistené, vyňaté z bežného rituálneho cyklu smrti.

V tomto kontexte možno uvažovať o popraviskách ako o „*nečistých miestach*“, ktoré mali svoj vlastný rituálny režim. Archeologické dôkazy o oddelených pohrebiskách samovrahov, detí bez krstu a zločincov (často mimo hradieb alebo za potokmi) ukazujú, že spoločnosť vytvárala priestorové nástroje na udržiavanie poriadku nielen medzi živými, ale aj po smrti. V tomto zmysle boli popraviská súčasťou širšieho spektra represívnych a segregačných praktík, ktorými spoločnosti regulovali normu a deviáciu.

Z ikonografického hľadiska je zaujímavé sledovať aj premeny zobrazenia šibeníc a miest trestu na historických mapách a v miestnych legendách. Kým v ranonovovekom diskurze boli šibenice dominantami krajiny, s nástupom osvietenstva a reformy trestného práva sa postupne vytrácali z vizuálneho aj mentálneho priestoru. Ich archeologické „*znovuobjavenie*“ v 20. a 21. storočí tak možno chápať ako formu kultúrnej rehabilitácie a pokus o návrat potlačenej pamäti násilia späť do historického povedomia.

Vďaka antropologickej analýze kostrového materiálu vieme rekonštruovať nielen spôsob smrti, ale aj narábanie s telom po exekúcii. Pozostatky často nesú známky po viazaní, sekaní, amputáciách alebo popáleninách. Niektoré boli uložené v oddelených pohrebiskách samovrahov alebo kriminálnikov, čo ukazuje na odlišný rituál pohrebu a svedčí o pokračujúcej stigmatizácii aj po smrti. V tejto súvislosti možno vnímať popraviská ako „*heterotopie smrti*“ – priestor odlišný, kde sa koncentruje iné spoločenské pravidlo.

Významnou črtou publikácie je využitie historických máp a ich digitálna analýza. Pomocou GIS bola vytvorená analýza viditeľnosti popravísk z rôznych miest v krajine.

Tým sa preukázalo, že ich situovanie nebolo náhodné, ale zodpovedalo mocenskej logike odstrašovania a verejnej prítomnosti násilia.

Využitie historickej kartografie v spojení s archeológiou a pramenným výskumom ponúka model, ktorý možno aplikovať aj na iné regióny. Práve tu sa ukazuje európsky význam diela – ako metodického rámca pre širší výskum topografie trestu.

Zatiaľ čo monografia sa tematicky koncentruje na Dolné Sliezsko, autori priebežne pre-pájajú zistenia s výskumami v Nemecku, Rakúsku, Českej republike či Švajčiarsku. Vďaka tomu kniha prekračuje regionálny rámec a stáva sa významným príspevkom do európskej diskusie o právnej archeológii a kultúrnej pamäti násilia. Autori zároveň poukazujú na vý-nimočnosť výskumu v poľskom prostredí – množstvo lokalít, systematický zber dát, inter-disciplinárne prepojenie i verejné výstupy v podobe databáz či popularizačných výstupov. Sliezske popravis-ká sa tak stávajú nielen výskumným objektom, ale aj nástrojom reflexie o súčasnej kultúre pamäti.

Aj z pohľadu rozvíjajúcej sa archeológie popravis-k na Slovensku má publikácia zásadný metodický a inšpiračný význam. Hoci systematický výskum miest výkonu trestu smrti na území Slovenska je zatiaľ v počiatočných fázach, existuje čoraz väčší záujem o inter-disciplinárne skúmanie foriem násilia v urbánnom i vidieckom priestore. Sliezska skú-senosť, ako ju prezentuje táto monografia, môže poslúžiť ako model pre identifikáciu, dokumentáciu a interpretáciu podobných lokalít aj v slovenských regiónoch – napríklad v historických mestách ako Banská Štiavnica, Trenčín, Levoča či Košice, kde popravis-ká bezpochyby existovali, no len výnimočne boli predmetom archeologického výskumu. Poľský príklad ukazuje, že kombinácia historických prameňov, archeologických metód a pamäťových štúdií dokáže nielen lokalizovať zabudnuté miesta, ale aj prispieť k ich kul-túrnej a spoločenskej reflexii.

Monografia *Dawne miejsca straceń na Śląsku w ujęciu interdyscyplinarnym* predsta-vuje referenčné dielo v oblasti právnej archeológie (alebo archeológie popravis-k) a in-terdisciplinárneho výskumu smrti a trestu. Kombináciou presnej empirickej práce, teo-retickej reflexie a širokej komparatívnej perspektívy ponúka nový pohľad na historickú topografiu násilia. Svojím rozsahom, metodickou precíznosťou a interpretačnou hĺbkou je nielen významným vedeckým výstupom, ale aj výzvou na ďalší výskum naprieč disciplí-nami i regiónmi.

Daniel Bešina, Katedra archeológie FF UKF v Nitre

HRNČIAROVÁ, Daniela. *Beneficio asyli gaudere. Cirkevný azyl v spisoch Pražského arcibiskupstva z 18. storočia*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2024, 290 s. ISBN 978-80-223-5883-5.

Jako významná složka kanonického práva se profilovalo právo azylové. Dostáváme se na linii dotyku církevního práva a práva světského, kdy právo církevní ovlivňovalo podobu a tvářnost rozhodování světských soudů a institucí správy. Obecně církevní právo během století od raného středověku uplatňovalo vliv na podobu světského soudnictví, vzpomenout lze například příspěvek církve při eliminaci Božích soudů jako iracionálního soudního důkazu, světským soudům kanonické právo znemožnilo uplatňovat jakoukoliv soudní pravomoc nad klerickými osobami. Kanonické právo si osvojilo instituci manželství, z které učinilo kanonickoprávní institut a přispělo k jeho modernizaci požadavkem na konsensuální charakter, na průhlednost právního stavu stran manželství a nakonec eliminací příbuzenských svazků.¹

Předkládaná práce Daniely Hrnčiarové se soustřeďuje na církevní azyl v pražské arcidiecézi v 18. století. Kniha je rozčleněna na úvod, v kterém autorka čtenáře seznamuje s tematikou církevního azylu a s dosavadní západní literaturou. Z prostředí Čech pocházejí jen drobné práce k azylovému právu, uvést lze stať Ericha Schmieda postavená na městských knihách Litoměřic ze 17. a 18. století, v poslední době se azylovým právem v raném novověku zabývá Antonín Lojek. Připomenout lze dlouholeté badatelské zaměření Daniely Hrnčiarové na azylovou problematiku, předkládaná práce je takto vyústěním dlouholetého zájmu. Ze starších autorčiných prací lze vzpomenout její stať ze sborníku *Sacri canones servandi sunt* (2008), která se týká středověku a Uher.

Pramenem pro institut církevního azylu v pražské arcidiecézi jsou spisy vzešlé z činnosti pražské arcibiskupské kanceláře v období od začátku šedesátých let 16. století do roku 1820. Původně byly spisy řazeny chronologicky do souborů podle jednotlivých měsíců roku. S postupem času vyvstala potřeba orientovat se v rostoucí masě spisů, proto se začaly v registratuře vytvářet věcné skupiny spisů. Důvody byly věcně organizační, vedly k vytváření specifických skupin spisů příčiny historickoprávní. U obou typů spisových skupin vznikaly evidenční pomůcky, které ulehčovaly práci s masou spisů. Jednou z věcných skupin představovaly spisy týkající se církevního azylu. Kancelářské poznámky přítomné na spisech dokládají jejich původní uložení v rámci chronologické řady spisů do souboru spisů konkrétního roku a měsíce. Část spisů byla zmanipulována do spisové skupiny *Asylantes* k 21. březnu 1748, jak opět dokládají kancelářské poznámky.

Dalším důležitým pramenem, který autorka využila, jsou úřední knihy pražské arcibiskupské kanceláře. Jedná se o *Kopíáře a protokoly odeslaných listů konzistoře*, kniha byla vedena v letech 1676–1815. Knihu vedla, jak název naznačuje, arcibiskupská konzistoř, fungovala střídavě jako registra anebo jako expediční protokol, zaznamenávaly se do ní tedy buď opisy celých expedovaných písemností anebo jenom regist shrnující obsah expedované písemnosti. Kniha byla vedena v němčině a v latině. Vedle toho se dochovaly *Repertáře k přijaté korespondenci* vedené v letech 1656–1818. Jedná se o exhibitní protokol doručené korespondence vedený v latině. Cenným pramenem jsou *Protokoly z jednání konzistoře*, které se dochovaly pro léta 1631–1844 a podchycují vše, co projednávala arcibiskupská konzistoř.

¹ Srov. KRAFL, Pavel. Dějiny církevního práva v českých zemích ve středověku. Tretie vydanie. Prešov 2024, s. 264–267.

Co se týče postupu Daniely Hrnčiarové, s odkazem na množství dochované archivní materie přijatou a odeslanou korespondenci a protokoly ze zasedání konzistoře prostudovala selektivně. Jak autorka konstatuje, ne všechny případy, ke kterým je dochován spis, jsou evidovány v registraturních pomůckách, a naopak jsou záznamy v těchto registraturních pomůckách, ke kterým není přítomen spis a není ani dochována žádná zmínka o spisu. V předkládané práci jsou zohledněny případy, ke kterým se dochovaly spisy, jen výjimečně autorka zmiňuje jiné případy.

Osvícenský panovník, který hledal a snažil se formovat novou podobu státu, práva a vztahu církve a světské moci, se pochopitelně nemohl nedotknout problematiky azylového práva. Výraznou postavou reforem, které vedly ke zpřísnění podmínek azylového práva, se stal kancléř hrabě Václav Kounic. Roku 1775 tak byl královnou Marií Terezií vydán pro české a rakouské země patent, v kterém byl sestaven podrobný seznam trestných činů, na které se azylová ochrana neměla vztahovat. O rok později byl podobný patent vydán pro Uhry. Prostory, v nichž bylo možno žádat o azyl, byly omezeny na kostely a posvátné stavby uchováající svátosti, vyloučeny byly ostatní klášterní budovy, nemocnice, kolegia a jiná zbožná místa.

V první kapitole se Daniela Hrnčiarová zaměřuje na místa, v kterých byl poskytován azyl. V druhé kapitole jsou představeni žadatelé o azyl. Dotýká se zde též nařízení, které se týkají jednotlivých skupin obyvatelstva a jejich přístupu k azylové ochraně. Třetí kapitola se týká přímo azylového řízení, kdy žadatel o azyl přichází na posvátné místo a je sepsána listin o tomto jeho příchodu, a rozhodnutí o udělení či neudělení azylové ochrany. Čtvrtá kapitola poskytuje výklad o případném vydání azylanta na základě reverzální listiny, která měla zaručit zmírnění nebo zrušení předpokládaného trestu.

V kapitole věnované místu poskytování azylu autorka předsadila výklad o vývoji pojmání azylového místa, od raného novověku hrála roli konstituce Řehoře XIV. *Cum alias* z roku 1591, která uvádí vedle kostelů kláštery, kaple, řádové domy, nemocnice a svatá místa. Vymezení místa bylo důležité, neb mohlo být předmětem sporu a záminkou pro zpochybnění azylu ze strany světské moci. Autorka se dále věnuje délce pobytu na azylovém místě; délka pobytu azylanta normativně upravena nebyla.

S azylem v 18. století úzce souvisí problematika dezertérů, kteří takto nacházeli útočiště v církevních institucích. Autorka konstatuje, že záznamy spisů pražského arcibiskupství ohledně počtu azylantů-dezertérů nejsou spolehlivé. Na žadatele o azyl z řad dezertérů narazila zejména ve spisech z let 1740, 1742, 1743 a 1745. Právě k roku 1745 konstatuje nejvyšší koncentraci dezertérů-azylantů. Počty dezertérů z let 1741–1749 uvádí v přehledné tabulce. Zvýšený nárůst těchto žadatelů souvisí s dobovými válečnými událostmi a jejich fázemi, které se jistě hodí v analýze zohlednit (viz příslušná literatura). Autorka upozorňuje na nelibost, kterou vysoký počet azylantů z řad armády vyvolal u královny Marie Terezie, přičítáno to bylo na vrub široce pojímané ochrany ze strany duchovenstva.

V samostatné kapitole se Daniela Hrnčiarová zaměřila na výsledky. Důležité jsou právní normy vydávané papežskou stolicí, které upravovaly otázku stanovení nároku na azyl ze strany žadatele. Řešila se otázka, zda žadatel spáchal trestný čin, na který se azylová ochrana nevztahovala, či nikoliv. S tím souvisí otázka, zda žadatel o azyl má být vydán světskému orgánu či nikoliv. Relevantní jsou konstituce papežů Řehoře XIV. (1591), Benedikta XIII. (1725) či Benedikta XIV. (1741).

V dalším výkladu autorka akcentuje působení jednotlivých konzistoriálních přísedících, kteří jednotlivé kauzy řešili. Jako prvního představila Christiana Schandta (1741). V rozsáhlém výkladu popsala kauzu Johanna Dengera, který se uchýlil do jezuitského kolegia v Praze pro zabítí studenta. Arcibiskupský úřad došel k závěru, že se nejednalo o úmyslný trestný čin a potvrdil tímto nárok Dengera na církevní azyl. Konstatovat lze kritický přístup badatelky k pramenům, např. u kauzy Jana Marečka upozornila na chybné datum v záznamu kaplana Koniáše. Následují kapitoly věnované jednotlivým konzistoriálním přísedícím, totiž Janu Frickovi, Leopoldovi Ragersdofferovi, Františku Antonu Ludegerovi, Maximiliánu Wadlovi, Janu Nepomuku Václavu Dvořákovi z Bor, Maximiliánu Ledvinkovi, Václavu Cippeliovu a kauzám, které řešili. Nejrozsáhlejší kapitolu autorka věnovala Františku Antonu Ludegerovi, za jehož působení proběhl nejvyšší počet výsledků, celkem dvaadvacet. Většina kauz se odehrávala v Praze. V samostatné kapitole předkládané práce jsou pojaty mimopražské kauzy, u kterých byl výsledkem pověřen místní vikář. Jak badatelka uvádí, v mnoha případech se na výsledku podíleli dva duchovní.

Dalším souvisejícím tématem, kterému se Daniela Hrnčiarová věnovala, jsou reverzální listiny, které přispěly ke zjednodušení azylového procesu. Tyto písemnosti stvrzovaly závazek institucí světské moci, že nebude azylantovi udělen trest nebo, že bude vrácen na místo azylu. Týkaly se vojáků-dezertérů a vojáků-pachatelů trestné činnosti. Rozlišit lze dvě skupiny reverzálních listin, první skupina azylantovi zaručovala, že mu nebude udělen trest smrti a nebudou mu zmrzačeny končetiny, mohl jej potkat trest běhu tzv. uličkou či nucené práce při přestavbě pevností, ztráta úřadu, funkce. Druhý typ reverzální listiny zajišťoval návrat na místo azylu. Ve spisech v rámci skupiny Asylantes autorka objevila písemnost, která v sedmi bodech shrnuje postup při řízení s vojáky a vydání reverzální listiny v jejich prospěch. V dalším výkladu se autorka zaměřila na některé případy, mezi nimi kauzu Antonína Františka hraběte Nostic-Rieneck, měšťana z Jindřichova Hradce Jakuba Frauenbergera, případ Františka Hračka či případ Jana Kusinaka.

Ocenit lze tabulku ke konci práce (s. 242n), v které je podán přehled popisovaných kauz analyzovaných autorkou, s údaji o místě, kde byla podána žádost o azyl, popisu trestného činu, jména žadatele, jména pluku, ke kterému přináležel, data žádosti o azyl, výsledku, údaji o reverzální listině a o instituci, která ji vydala.

Ve slovenském textu by jméno českého šlechtice hraběte Kounice mělo být použito v české podobě nikoliv v podobě Kaunitz (s. 20). Na s. 83 se píše k roku 1736 o „nariadení platnom na území rakúskych dědičných krajín“. České království nebylo rakouskou dědičnou zemí. – Na stranách 66 je popis událostí z roku 1707, kdy Josef I. měl vydat opatření k omezení církevního azylu. Připojen je odkaz na *Česko-moravskou kroniku* Josefa Svátka z roku 1896. Tento zdroj nelze považovat za spolehlivý, popisované záležitosti je potřeba doložit příslušnými prameny, v kterých by se Svátkovo tvrzení ověřilo. Podobně na s. 68, kde autorka čerpá z téže publikace.

Pro místní synody by bylo vhodnější používat pojem *synoda* namísto pojmu *koncil*, a to bez ohledu na literaturu, z které autorka čerpala; výraz *koncil* je použitelný pro eumenické koncily (srov. s. 26, „koncil v Orleáns v roku 511“, „na koncile v Toledu v roku 681“; s. 62, „koncil v Serdike (343)“, koncil v Orange (441)“). – V případě řádu *řeholních kanovníků sv. Augustina* (Canonici regulares sancti Augustini) je potřeba používat tento oficiální název řádu, případně slovní spojení *augustiniánský kanovník*. Nesprávný

výraz *augustinián* se paralelně se správným označením augustiniánský kanovník objevuje na s. 146. Augustiniáni představují zcela odlišný řeholní řád (*Ordo sancti Augustini*).²

Z autorčiných vývodů vyplývá, že nejvíce užívanými azylovými místy byly kláštery, v rámci pražských měst se žadatelé nejvíce obraceli na jezuitská kolegia. Jinak se žadatelé přicházeli do kostelů, kaplí, hospiců, hřbitovů a též do domu vesnického děkana. Ve všech případech žadatelé o azyl byli muži, autorka se neseetkala s případy, kdy by se na církevní instituci obracela žena, která by se dopustila trestné činnosti. Významnou položkou tvořily, jak bylo naznačeno, žádosti vojáků-dezertérů. Postup řízení je shrnut do schématu (s. 255). Na závěr práce je připojena obrazová příloha s devíti dokumenty. Seznam pramenů a literatury se rozkládá na celkem devíti stranách a obsahuje reprezentativní výčet tištěných pramenných publikací a relevantní literatury.

Spisový materiál pražského arcibiskupství coby pramen pro institut azylového práva dosud unikál pozornosti badatelské veřejnosti. O to více lze ocenit práci Daniely Hrnčiarové a její přínos pro dějiny azylového práva v českých zemích a potažmo ve střední Evropě, pro dějiny kanonického práva v českých zemích v období raného novověku, pro dějiny církve v českých zemích a pro dějiny světského práva v českých zemích, případně pro vztahovou problematiku mezi státem a církví a pro dobový poměr mezi světským a státním právem a právem církevním. Jedná se o užitečné dílo, které představuje základní práci k vymezenému tématu a jako taková bezpochyby nalezne uplatnění. Je současně inspirací a odrazovým můstkem pro další studium tématu jak v českých zemích, tak v Uhrách a na Slovensku. Kladně lze ohodnotit znalost pramenné materie ze strany autorky a její municiózní práci s prameny.

Pavel Krafl, Katedra archeologie FF UKF v Nitre

² K terminologii viz studii KRAFL, Pavel. „Debemus caritatis operibus ferventer intendere.“ Výzkumy dějin řeholních kanovníků sv. Augustina v Čechách a na Moravě období středověku za uplynulá desetiletí. In *Časopis Matice moravské* 128, 2009, s. 147–169; přetisk in: TÝŽ, *Ecclesia in Glacis frequenter a Christi fidelibus visitetur. Kapitoly z dějin kladské kanonie v době předhusitské*. Brno 2015, s. 13–22.